

Matica hrvatskih sindikata

NOVI TEMELJNI KOLEKTIVNI UGOVOR I PREGOVORI ZA DODATAK I. TKU

Novi [Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namješteneke u javnim službama](#) (TKU) potpisani je 6. svibnja 2022. godine, nakon više od pet mjeseci pregovaranja. Pregovarački odbori sporazumjeli su se o povećanju osnovice za izračun plaće za četiri posto te je ona od svibnja 2022. godine iznosila 6.286,29 kuna. Također, povećan je iznos ugovoren za obavljanje sistematskih pregleda s 500 na 1.200 kuna, povećana je visina naknade prijevoza po prijeđenom kilometru sa 1,00 na 1,35 kuna uz korekciju u slučaju promjene cijene goriva više od 10 posto, uveden je dodatak na osnovnu plaću za poslijediplomski specijalistički studij od 5 posto te su osigurana ostala materijalna prava u dosadašnjoj visini (božićnica, regres, dar za djecu, jubilarna nagrada). Uz navedeno, došlo je i do pojašnjena i proširenja pojedinih odredbi, a što je rezultat dosadašnjih tumačenja TKU-a.

Dodatni pregovori o povećanju osnovice za plaće za 2022. godinu nastavili su se krajem rujna ove godine, te su sindikati javnih službi i Vlada RH 31. listopada 2022. potpisali [dodatak Temeljnog kolektivnom ugovoru](#) kojim se regulira povećanje osnovice za plaće i drugih materijalnih prava u ovoj i idućoj godini. Osnovica za plaće u javnim službama povećana je za šest posto od 1. listopada 2022. i za dodatnih dva posto od 1. travnja iduće godine te će iznositi: od 1. listopada 2022. godine do 31. prosinca 2022. godine 6.663,47 kuna bruto, od 1. siječnja 2023. godine do 31. ožujka 2023. godine 884,39 eura bruto i od 1. travnja 2023. godine pa nadalje 902,08 eura bruto.

Božićnica je povećana s 1500 na 1750 kuna, a dar za dijete sa 600 na 753,45 kune, počevši od ove godine, dok regres raste s 1500 na 1750 kuna tj. na 232,27 eura u 2023. godini. Dogovoren je i početak pregovora o novom povećanju osnovice za plaće u idućoj godini, najkasnije u trećem tjednu rujna. Dodatak I. Temeljnog

kolektivnom ugovoru potpisalo je 9 od 11 sindikata javnih službi te se primjenjuje na sve zaposlenike u javnim službama.

IZBORI U MATICI

Prva sjednica u X. sazivu Velikog vijeća Matice hrvatskih sindikata održana je 11. lipnja 2022. godine te su na istoj održani redovni **izbori za predsjednika/cu Matice, članove Nadzornog odbora i Članskog vijeća**. Na mandat od 3 godine u Nadzorni odbor izabrani su Jere Bilan iz Nezavisnog sindikata zaposlenih u srednjim školama Hrvatske, Ariana Bogner Boroš iz Sindikata hrvatskih učitelja, Želimir Dulčić iz Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja, Anita Gjopar iz Nezavisnog sindikata knjižničara Hrvatske i Ljiljana Sambol iz Hrvatskog strukovnog sindikata medicinskih sestara - medicinskih tehničara. U Člansko vijeće Matice izabrani su Heli Hajdić Nikolić iz Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja, Roman Balen iz Nezavisnog sindikata zaposlenih u srednjim školama Hrvatske, Aleksandar Lukadinović iz Sindikata hrvatskih učitelja, Zoran Šinjak iz Hrvatskog strukovnog sindikata medicinskih sestara - medicinskih tehničara i Višnja Šarić iz Sindikata odgoja i obrazovanja Hrvatske. Za predsjednicu Matice hrvatskih sindikata izabrana je Sanja Šprem, predsjednica Sindikata hrvatskih učitelja, sa jednoglasnom podrškom od 43 glasa. Na sjednici je izložen pregled aktivnosti i učinaka Matice u proteklom razdoblju, provedena je rasprava o aktualnim sindikalnim temama, prihvaćeni su financijski izvještaj i izvještaj Nadzornog odbora za 2021. godinu te je usvojena politika Matice za 2022. godinu. Vilimu Ribiću, osnivaču i dugogodišnjem predsjedniku Matice hrvatskih sindikata, kojemu je, nakon odluke da se više neće kandidirati, ovo bio posljednji mandat, iskazana je posebna zahvalnost na predanom vodstvu i sindikalnom žaru. Na prvoj redovnoj sjednici Malog vijeća Matice u X. sazivu, održanoj 12. srpnja 2022. godine, za potpredsjednicu, odnosno **zamjenicu predsjednice Matice hrvatskih sindikata** u tekućem mandatnom razdoblju od tri godine jednoglasno je izabrana Anica Prašnjak, predsjednica Glavnog vijeća Hrvatskog strukovnog sindikata medicinskih sestara-medicinskih tehničara.

IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O RADU

Dana 16. prosinca 2022. godine u Saboru RH usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu. Predmetne izmjene i dopune Zakona o radu stupaju na snagu 1. siječnja 2023., osim odredaba koje reguliraju rad putem digitalnih platformi koje na snagu stupaju godinu kasnije, 1. siječnja 2024. godine.

Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu ušao je u saborsku proceduru 29. rujna 2022. godine. Nastavno na sustavan rad unutar tripartitne radne skupine za izradu Zakona (od rujna 2020.), Matica hrvatskih sindikata uputila je svoje primjedbe i prijedloge i na Nacrt prijedloga Zakona te ih, između ostalih, dostavila i svim klubovima zastupnika u Hrvatskome saboru. Predstavnici Matice po tom su pitanju sudjelovali i na sjednici saborskog Odbora za rad, mirovinski sustav i socijalno partnerstvo te na dva okrugla stola održana u Hrvatskome saboru. Sredinom studenoga 2022. održan je sastanak Radne skupine na kojem su raspravljane primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućena od strane saborskih zastupnika u prvom čitanju, kao i dodatni prijedlozi i primjedbe sindikalnih središnjica. Tragom navedenog, Ministarstvo rada izradilo je i socijalnim partnerima na očitovanje dostavilo tekst [Konačnog prijedloga Zakona](#), a koji je početkom prosinca upućen u Hrvatski sabor u drugo čitanje. Navedenim izmjenama i dopunama, u prvom redu se u važeći Zakon o radu implementiraju Direktiva (EU) 2019/1152 o transparentnim i predvidivim radnim uvjetima u Europskoj uniji i Direktiva (EU) 2019/1158 o ravnoteži između poslovног i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi, dok se ostali dio izmjena i dopuna odnosi na provedbu ciljeva utvrđenih Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine, Nacionalnim planom za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine te Nacionalnim planom oporavka i otpornosti 2021.-2026., na koje se Vlada RH obvezala usvajanjem navedenih dokumenata. Osnovna pitanja koja se uređuju predmetnim izmjenama i dopunama Zakona o radu su: ugovor o radu na određeno vrijeme, uvjeti rada radnika koji rade na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme, oblik i obvezni sadržaj ugovora o radu, ugovor o radu za stalne sezonske poslove, rad na izdvojenom mjestu rada, upućivanje radnika u inozemstvo, dodatan rad za drugog poslodavca, veća razina zaštite djece i maloljetnika u području rada, uvjeti rada radnika koji rade u nepunom radnom vremenu, prava radnika koji ostvaruju rodiljna i roditeljska prava, rad putem agencija za privremeno zapošljavanje, probni rad i osposobljavanje radnika, radno vrijeme, plaćeni i neplaćeni dopust, pravo radnika na odsutnost s posla zbog hitnih razloga, definiranje plaće i njenih sastavnih

dijelova, sudska zaštita prava iz radnog odnosa i teret dokazivanja u radnim sporovima, zaštita dostojanstva radnika, obveza obavlјivanja radničkog vijeća, jačanje sindikalnog djelovanja kroz propisivanje odredbi koje uspostavljaju ravnotežu između finansijskih obveza članova sindikata koji su pregovarali o kolektivnom ugovoru i ugovorenih prava iz kolektivnog ugovora koja konzumiraju svi radnici, dostava kolektivnih ugovora nadležnom tijelu, rad putem digitalnih radnih platformi i prekršajne odredbe. O svim drugim prijedlozima za dodatne izmjene Zakona o radu, kojih ima puno, i na strani sindikata, i na strani poslodavaca, razgovori se nastavljaju u idućoj godini.

Posebno treba istaknuti nove odredbe Zakona o radu koje donose **rješenje za dugogodišnji problem članova sindikata u odnosu na nečlanove vezano uz korištenje prava ugovorenih u kolektivnim ugovorima**. Navedenim odredbama, koje također stupaju na snagu 1. siječnja 2023. godine, omogućava se sindikatima da prava koja nisu propisana Zakonom o radu, odnosno materijalna prava (primici koje poslodavac, u skladu s propisom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, aktom poslodavca ili ugovorom o radu isplaćuje radniku kao materijalno pravo iz radnog odnosa - jubilarna nagrada, božićnica, regres, otpremnina zbog odlaska u mirovinu i sl.) mogu kolektivnim ugovorom ugovoriti u većem opsegu za članove sindikata koji su pregovarali o kolektivnom ugovoru, uz ograničenje vezano za razliku u visini tih prava (maksimalno dvostruki iznos prosječne godišnje sindikalne članarine sindikata koji su pregovarali o kolektivnom ugovoru). Detaljan pregled svih izmjena i dopuna donosimo u tekstu [Prikaz izmjena i dopuna Zakona o radu po člancima](#).

SINDIKAT DJELATNIKA U VOJSCI I DRŽAVNIM SLUŽBAMA NOVI JE ČLAN MATICE

[Sindikat djelatnika u vojski i državnim službama \(SDUVDS\)](#) je samostalna, dobrovoljna, demokratska, interesna i nestранačka udruga službenika i namještenika zaposlenih u Ministarstvu obrane RH, Oružanim snagama RH, ostalim državnim tijelima, ustanovama, agencijama i trgovačkim društvima u vlasništvu države. Iskazavši interes za učlanjenjem u Maticu, u srpnju 2022., Predsjedništvo SDUVDS-a donijelo je Odluku o učlanjenju u Maticu hrvatskih sindikata te je zatražen prijem u članstvo, uz dostavljanje izjave o prihvaćanju Statuta i drugih akata Matice u cijelosti. Malo vijeće Matice prihvatiло je njihov zahtjev te je donesena jednoglasna odluka o primitku Sindikata djelatnika u vojski i državnim službama u Maticu od 1. kolovoza 2022. godine. SDUVDS trenutno broji oko 600 članova, a predsjednik mu je g. Tomislav Petrović.

PROTUPRAVNE ODREDBE U KOLEKTIVNOM UGOVORU ZA DRŽAVNE SLUŽBE I NUŽNOST HITNIH IZMJENA ZAKONA O REPREZENTATIVNOSTI

Tragom upozorenja od strane nereprezentativnih sindikata koji djeluju u području državnih službi, sredinom lipnja (te ponovno u rujnu ove godine), Matica hrvatskih sindikata pisano se obratila ministru rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Marinu Piletiću i upozorila na protupravnost i neprihvatljivost odredaba sadržanih u važećem Kolektivnom ugovoru za državne službenike i namještenike. Radi se o odredbi **članka 94. predmetnog Kolektivnog ugovora** prema kojoj se prava sindikata i sindikalnih povjerenika, koja proizlaze iz tog kolektivnog ugovora, odnose isključivo na sindikate potpisnike i povjerenike sindikata potpisnika kolektivnog ugovora, a tek podredno, na odgovarajući način i na druge sindikate i povjerenike sindikata državne službe, samo pod uvjetom da u određenom državnom tijelu ne djeluje sindikat potpisnik. Navedena mogućnost primjene predmetnih prava na ostale sindikate i njihove sindikalne povjerenike zapravo je vrlo uska (u većini slučajeva i nemoguća) jer je potrebno da sindikat potpisnik ima svega pet članova sindikata u određenom državnom tijelu, u kojem slučaju nema primjene istih prava na ostale sindikate, bez obzira na činjenicu da ti sindikati u tom državnom tijelu imaju znatno veći broj članova (100 ili više stotina članova) od sindikata potpisnika predmetnog Kolektivnog ugovora. Takvim nejednakim postupanjem prema sindikatima i njihovim sindikalnim povjerenicima ugrožavaju se temeljna prava sindikata te se krši pravo na slobodu udruživanja i organiziranja zajamčeno Konvencijom br. 87 Međunarodne organizacije rada, koju je Republika Hrvatska potpisala i ratificirala. Konvencija br. 87 u svom članku 1. određuje da radnici i poslodavci imaju pravo, bez ikakve razlike i bez prethodnog odobrenja, osnovati i pristupati udrugama prema svojem izboru, dok iz mišljenja Odbora za slobodu udruživanja Upravnog odbora Međunarodne organizacije rada proizlazi da činjenica reprezentativnosti ne smije uzrokovati **oduzimanje prava nereprezentativnim sindikatima na djelovanje i obranu prava svojih članova**. Isto tako, temeljem važećeg Zakona o reprezentativnosti udruga poslodavaca i sindikata, sindikati koji na području državne službe nisu bili utvrđeni kao reprezentativni, nisu mogli sudjelovati u kolektivnim pregovorima niti potpisati kolektivni ugovor. Zakonska svrha utvrđivanja reprezentativnosti je kolektivno pregovaranje, a ne ograničavanje i oduzimanje prava na djelovanje onim sindikatima koji nisu utvrđeni reprezentativnima. Poštivanje prava na slobodu udruživanja i organiziranja

sindikata koji nisu reprezentativni jasno proizlazi i iz samog Zakona o reprezentativnosti, u čijem članku 1. stavku 3. stoji da sindikati i udruge poslodavaca čija reprezentativnost nije utvrđena prema odredbama tog Zakona imaju pravo na slobodno udruživanje, donošenje programa i organiziranje djelatnosti u punoj neovisnosti, u skladu s propisima, osim prava utvrđenih tim Zakonom. Dakle, temeljem odredbe članka 94. Kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike, nereprezentativnim sindikatima koji djeluju na području državne službe protupravno se oduzima pravo na prostorije za rad kod poslodavca, skidaju se oglasne ploče tog sindikata u državnim tijelima, ukida se pravo na naknadu plaće za obavljanje sindikalnih aktivnosti povjerenicima tih sindikata te im se uskraćuju brojna druga prava nužna za njihovo postojanje i djelovanje. Posebno je istaknuto da nas postojanje ovakve odredbe u nekom kolektivnom ugovoru, koja nedvojbeno predstavlja kršenje međunarodnih konvencija te zakonskih propisa Republike Hrvatske, iznimno zabrinjava, tim više jer se radi o kolektivnom ugovoru čiji je potpisnik Vlada Republike Hrvatske. Usaporede radi, naglašeno je da takve odredbe nema u Temeljnog kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike u javnim službama, čije se odredbe o pravima sindikata i sindikalnih povjerenika, u skladu s navedenim zakonskim i međunarodnim propisima primjenjuju na sve sindikate koji djeluju na području javnih službi. Stoga je apelirano da se predmetna odredba članka 94. briše iz Kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike te da se svim državnim tijelima žurno daju upute o tome da je predmetna odredba protupravna i da se kao takva ne treba primjenjivati, s jasnom obvezom jednakog postupanja prema svim sindikatima i sindikalnim povjerenicima koji kod njih djeluju.

Tom je prilikom ponovno istaknut i **dugogodišnji problem vezan za utvrđivanje reprezentativnosti sindikata državnih službi**. Ponovno je upozorenje na nelogičnost i neutemeljenost odredaba važećeg Zakona o reprezentativnosti koje se odnose na utvrđivanje reprezentativnosti za kolektivno pregovaranje na području državne službe, a koje za posljedicu imaju to da u pregovaračkom odboru na strani sindikata nisu zastupljene sve djelatnosti/službe unutar državne službe nego samo jedna služba (policijski službenici) koja ima isključivo pravo pregovarati i potpisivati kolektivni ugovor koji se primjenjuje na sve ostale službenike i namještenike u različitim službama unutar državne službe (državni službenici i namještenici, vojska, carina, vatrogasci, pravosudna policija i dr.). Naglašeno je da je ovakvo rješenje pogrešno te da u pregovaračkom odboru sindikata državnih službi, kao i u slučaju

pregovaračkog odbora sindikata javnih službi, moraju biti zastupljene sve djelatnosti. Budući da je državna služba vrlo kompleksan sustav (kao i javna služba), s više djelatnosti unutar istog sustava, jedino ispravno i pošteno rješenje bi bilo da se i u ovom slučaju utvrđuje sastav pregovaračkog odbora sindikata, a ne puka reprezentativnost sindikata kao da se radi o jednoj/jedinoj djelatnosti za koju se pregovara i za koju se sklapa kolektivni ugovor. Za utvrđivanje reprezentativnosti za sklapanje kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike potrebno je propisati i primjenjivati posebno, sui generis rješenje osmišljeno i propisano za Temeljni kolektivni ugovor za javne službe (članak 14. stavci 1., 2. i 4. Zakona o reprezentativnosti), isključivo iz razloga kako bi se u pregovaračkom odboru zajamčila barem minimalna zastupljenost svih djelatnosti unutar državne službe i kako bi sve djelatnosti unutar ovog sustava (a ne samo jedna) imale stvarnu mogućnost promicanja i unapređenja prava i interesa svojih zaposlenika kroz kolektivno pregovaranje. Uvjereni smo da bi ovakvo rješenje pozitivno utjecalo na kvalitetu kolektivnih pregovora i sadržaj kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike te onemogućilo bilo koji sindikat koji djeluje na tom području da monopolizira svoj položaj. Na rješavanju navedenih problema inzistirat će se i dalje, u vidu intenzivnog i kontinuiranog pritiska na Ministarstvo rada, odnosno Vladu RH, s ciljem što bržeg otvaranja procesa izmjena važećeg Zakona o reprezentativnosti.

ZAKON O PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU I PROSVJED ZAPOSLENIH U DJEĆJIM VRTIĆIMA

Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj uređen je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine“, br. 10/97., 107/07., 94/13., 98/19., 57/22), Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i naobrazbe („Narodne novine“, br. 63/08. i 90/10.), Programskim usmjerenjem odgoja i obrazovanja predškolske djece („Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske“ 7-8/91.), Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje („Narodne novine“, broj 5/15.) te Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine“, br. 87/08., 86/09., 92/10., 105/10. - ispravak, 90/11., 16/12., 86/12., 94/13., 152/14., 7/17., 68/18., 98/19. i 64/20.).

U Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine („Narodne novine“, broj 13/21.), u strateškom cilju 2. Obrazovani i zaposleni ljudi, kao prioritetno područje javnih politika izdvaja se upravo „povećanje pristupačnosti visokokvalitetnog sustava

ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja svakom djetu radi ostvarivanja prava na kvalitetan odgoj i obrazovanje od najranije dobi i osiguravanja standarda kvalitete i resursa za podršku djeci izloženoj riziku socijalne isključenosti.“ Prema istoj Nacionalnoj razvojnoj strategiji, obuhvat djece od četvrte godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj i obrazovanje) trebalo bi se povećati na 97%. Stoga se za povećanje kapaciteta predškolskih ustanova osiguralo 1,62 milijarde kuna iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti.

Nastavno na navedeno, na 11. sjednici Hrvatskoga sabora, održanoj dana 13. svibnja 2022. godine izglasane su [izmjene i dopune u Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju](#). Predmetne izmjene i dopune trebale bi omogućiti veću dostupnost programa ranog predškolskog odgoja i obrazovanja. Donošenjem mreže dječjih vrtića na nacionalnoj razini omogućiti će se bolje planiranje razvoja mreže dječjih vrtića, a s ciljem smanjenja razlika. Naglašava se i obveza jedinica lokalne samouprave da se brinu o potrebama djece i roditelja za smještajem u dječji vrtić te da na svom području osnivaju dječje vrtiće ili programe ranog i predškolskog odgoja pri osnovnim školama ili da u dogovoru sa susjednim jedinicama lokalne samouprave osiguraju smještaj svoj djeci koja žele pohađati dječji vrtić ili neki od programa ranog i predškolskog odgoja. Nadalje, omogućava se osiguravanje sredstva u državnom proračunu koja su neophodna za završetak investicija financiranih iz projekata Europske unije za izgradnju dječjih vrtića kojima je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a koji se nalaze na područjima s najlošijim indeksom razvijenosti, kao i sredstva za fiskalnu održivost dječjih vrtića čiji je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju mjerila i kriterija koje uredbom propisuje Vlada Republike Hrvatske. Novela u Zakonu je i mogućnost zapošljavanja trećeg odgojitelja, odnosno pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju ili stručno komunikacijskog posrednika te propisivanje uvjeta za njihovo zapošljavanje kao i načina osiguranja finansijskih sredstava za navedeno zapošljavanje. Također, s ciljem stvaranja dostahtnih kadrovskih uvjeta u predškolskom odgoju i obrazovanju zakonskim izmjenama i dopunama daje se mogućnost zapošljavanja učitelja primarnog obrazovanja za izvođenje programa predškole, ne samo u školskim ustanovama, već i dječjim vrtićima, uz obvezu stjecanja kvalifikacije za odgojitelja. Isto tako, omogućava se zapošljavanje trećeg odgojitelja ili pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju, kao i stručnih komunikacijskih posrednika u ustanovama koje provode rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Međutim, s obzirom na činjenicu da se državni pedagoški standard ne poštuje u 80% vrtića u Hrvatskoj, kao i s obzirom na preopterećenost i nedostatak odgojitelja, neprimjerene prostore, ugroženost sigurnosti djece te neujednačene plaće, zaposleni u dječjim vrtićima u Hrvatskoj održali su 22. listopada 2022. godine prosvjed na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu kojim su upozorili upravo na ove glavne probleme u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja.

POVRAT SINDIKALNE IMOVINE

Nastavno na dugogodišnju kontinuiranu inicijativu sindikalnih središnjica za rješavanje problema povrata i podjele sindikalne imovine te na niz održanih sastanaka i postignute dogovore po tom pitanju s premijerom Plenkovićem i bivšim ministrom prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, razgovori su nastavljeni i sa novim ministrom, Ivanom Paladinom. Na sastanku održanom 14. lipnja 2022. godine, sindikalne središnjice ministra su detaljno upoznale s problematikom nekretnina koje su temeljem Zakona o udružama prešle u vlasništvo RH i koje trebaju biti vraćene sindikalnim središnjicama, odnosno sindikatima. Posebno je istaknut problem brojnih sudskih sporova koji se vode po pitanju prava vlasništva na predmetnih nekretnina, a koji opterećuju sindikate operativno i financijski. Predstavnici Matice dodatno su apelirali na hitnost rješavanja ovog pitanja zbog situacije vezane za dvije nekretnine (Hrvatski učiteljski dom u Zagrebu i Hrvatski učiteljski dom u Crikvenici, Vila Ružica) koje se trebaju vratiti Sindikatu hrvatskih učitelja kao njihovom izvornom vlasniku. Ministar Paladin izrazio je spremnost za daljnju suradnju po ovom pitanju te je osnovana radna skupina koja će izraditi zakonsko rješenje temeljem kojega bi navedena imovina prešla u vlasništvo sindikata. Na prvom sastanku Radne skupine, održanom 29. srpnja 2022., dogovoren je da će polazište za buduće dogovore biti ranije izrađeni **Nacrt prijedloga Zakona o prijenosu vlasništva nekretnina**

na sindikalni fond nekretnina, sa svrhom uređivanja načina i obavljanja prijenosa prava vlasništva u korist sindikata, odnosno sindikalnog fonda nekretnina. Na sastancima održanim u rujnu i studenome 2022., usuglašavan je sadržaj predmetnog Nacrta prijedloga Zakona te je, s ciljem ažuriranja postojećeg popisa i utvrđivanja stvarnog stanja sindikalnih nekretnina, dogovoren da će se obaviti očevit svih nekretnina koje se nalaze na popisu i utvrditi njihovi trenutni korisnici, kvadratura, zemljišno-knjizišno stanje te općenito stanje nekretnina. Nakon obavljenog očevida, pristupilo se utvrđivanju pravnog statusa nekretnina, kako bi se izradio konačan popis nekretnina koje RH ima u vlasništvu te detektirala imovina koja je u međuvremenu po različitim pravnim osnovama prešla u vlasništvo trećih osoba, najčešće jedinica lokalne i područne samouprave. Navedeno se planira završiti najkasnije do sredine siječnja 2023. godine, nakon čega će se središnjicama biti dostavljen ažurirani popis nekretnina, a Radna skupina ponovno će se sastati radi analize stanja i dogovora oko dalnjih koraka nužnih za konačnu realizaciju povrata sindikalne imovine.

REFORMA SUSTAVA ZDRAVSTVA

Na sjednici Gospodarsko-socijalnog vijeća održanoj u studenome 2022. godine jedna od najvažnijih točaka bila je „Reforma zdravstva“. Ministar Beroš u svom izlagaju naglasio je kako su glavne poluge provođenja reforme izmjene Zakona o zdravstvenoj zaštiti (ZZZ) i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (ZOZO). Predstavnici Matice članovi su radnih skupina za oba predmetna zakona. Predloženim izmjenama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju predviđa se poskupljenje participacije za određene zdravstvene usluge koju plaćaju osiguranici bez dopunskog zdravstvenog osiguranja i uvođenje sistematskih pregleda za sve kategorije osiguranika radi prevencije i ranog otkrivanja bolesti. Pravo na bolovanje imat će osobe do 70. godine života, a ne više samo do 65. godine, uz uvjet navršenih 15 godina mirovinskog staža. Novina u zakonu je i prijedlog prema kojem će kontrolori privremene nesposobnosti za rad moći prekinuti bolovanje kada utvrde da za njegov nastavak ne postoji medicinske indikacije.

O temi izmjena Zakona o zdravstvenom osiguranju socijalni dijalog je potpuno izostao. Budući da su održana samo dva sastanka radne skupine, predstavnici sindikalnih središnjica, kao ni ostali članovi radne skupine, nisu dobili priliku za kvalitetnu i argumentiranu raspravu. Zbog toga su sindikalne središnjice svoje zajedničke primjedbe na konkretnе članke Zakona u pisanim oblicima uputile Ministarstvu zdravstva, priložile u obliku izdvojenog mišljenja na sjednici Povjerenstva za

socijalnu politiku te iznijele pred ministrom zdravstva na sjednici GSV-a.

Radna skupina za izmjene Zakona o zdravstvenoj zaštiti formirana je u jesen 2021. godine. Kao što je to obično slučaj s radnim skupinama pri Ministarstvu zdravstva, i ovoga puta radna skupina je izuzetno velika i samim time neoperativna (što je naročito dolazilo do izražaja za vrijeme dok su se sastanci održavali isključivo online), a sastanci se sazivaju vrlo rijetko. Na sastanku održanom u lipnju 2022. godine prezentirana je odredba članka kojom bi liječnici temeljem ZZZ dobili reprezentativnost za sudjelovanje u pregovorima u području zdravstva. Sindikalne središnjice suprotstavile su se takvom prijedlogu kojim se nastoji riješiti problem reprezentativnosti liječnika na potpuno neadekvatan način. No, unatoč otporu i prigovorima koji su upućeni i pisano i usmeno pa i sudjelovanjem na sjednici saborskog Odbora za rad, izmjena ZZZ u kojoj je samo taj jedan članak usvojena je u listopadu 2022. godine. Predstavnici Matice isticali su kako je pitanje reprezentativnosti sindikata za kolektivno pregovaranje uređeno Zakonom o reprezentativnosti, općim propisom koji je u nadležnosti Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Naglašavali su da će izdvajanje materije reprezentativnosti liječnika u propis koji uređuje pitanje zdravstvene zaštite te koji pripada nadležnosti Ministarstva zdravstva stvoriti pravnu nesigurnost jer se opći propis derogira drugim zakonom i pritom se stvara presedan na području zakonodavnog uređenja pitanja reprezentativnosti, čime se otvara mogućnost da takvu praksu pokušaju slijediti i drugi resori. Iстicali су да je potrebno mijenjati odredbe Zakona o reprezentativnosti, u kojim se izmjenama, između ostalog, treba riješiti i problem reprezentativnosti liječnika za kolektivno pregovaranje u području zdravstvene djelatnosti. Ministarstvo zdravstva ignoriralo je sve navedene argumente i uputilo ZZZ u hitnu proceduru. Nastavno na navedeno, a uzimajući u obzir da je dopuna ZZZ stupila na snagu i da je već izazvala prvu negativnu posljedicu – potrebu ponovnog prebrojavanja sindikata čija je reprezentativnost za KU za zdravstvo utvrđena samo nekoliko mjeseci ranije, sindikalne središnjice pripremaju prijedlog za ocjenu ustavnosti ZZZ-a.

Rad na ostalim izmjenama ZZZ- a je nastavljen je odmah nakon usvajanja predmetne hitne izmjene. Na inicijativu sindikata, u prijedlog izmjena unesena je odredba prema kojoj se, ukoliko prestane pravo na obavljanje privatne prakse zdravstvenog radnika, ugovori o radu zdravstvenih radnika u timu tog zdravstvenog radnika prenose se na dom zdravlja kao prethodnog poslodavca radnika. Dodatni prijedlog predstavnika Matice koji je

istaknut i tijekom usmene rasprave i u svim pisanim očitovanjima, bio je da se u predmetni članak doda i odredba da se ugovor o radu zdravstvenog radnika u timu prenosi na novog poslodavca u neizmijenjenom obliku i opseg dosadašnjih prava i obveza, budući da se u navedenom slučaju ne radi o prestanku već o nastavku radnog odnosa. Naime, činjenica je da se prilikom prelaska zdravstvenog radnika (liječnika) u ordinaciju radi obavljanja privatne prakse često od zdravstvenog radnika u timu – medicinske sestre, traži da ona raskine radni odnos s prethodnim poslodavcem iako medicinskoj sestri kao zaposlenici npr. doma zdravlja nije namjera raskinuti radni odnos s domom zdravlja, već joj je u postupku odlaska liječnika u ordinaciju obveza pratiti sudbinu tima. U sindikalnim primjedbama na predložene izmjene ZZZ-a istaknuto je, između ostalog, da funkcija pomoćnika/ce ravnatelja za sestrinstvo – glavne sestre zdravstvene ustanove ne bi trebala biti samo mogućnost već obveza. Budući da je na tragu predloženih izmjena ZZZ-a očigledno kako je u vrlo malom broju izmjena u fokusu pacijent i upitno hoće li se zdravstvena zaštita unaprijediti i biti dostupnija, sindikalne središnjice nastavljaju kritički promišljati i inzistirati na poboljšanjima predloženih izmjena.

NOVINE U MIROVINSKOM SUSTAVU

Radna skupina za preispitivanje i redefiniranje važećeg modela obiteljske mirovine, u kojoj su bili i predstavnici Matice, tijekom 2021. godine izradila je analizu stanja u sustavu obiteljskih mirovina, usporednu analizu europskih zakonodavstava u tom području te projekciju fiskalnih učinaka za predloženi scenarij redefiniranja modela obiteljske mirovine. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju koji je izrađen tragom analiza i prijedloga radne skupine, usvojen u listopadu 2022. godine, a na snagu stupa 1. siječnja 2023., izmijenjen je model obiteljskih mirovina. Cilj zakonskih izmjena je povećanje ukupnog mirovinskog primanja korisnicima mirovina, omogućavanjem isplate dijela obiteljske mirovine u visini od 27% uz korištenje starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine. Također, sve obiteljske mirovine povećavaju se za 10%. Po prvi puta udovice i udovci moći će zadržati svoju mirovinu i naslijediti dio mirovine pokojnog bračnog druga. Obiteljska mirovina iznosit će 77 posto od mirovine preminulog, umjesto dosadašnjih 70 posto, što znači prosječno povećanje od 250 kuna mjesečno. Osoba će moći birati povoljniju opciju: ili primati obiteljsku mirovinu (77 posto mirovine preminulog partnera) ili zadržati svoju mirovinu te uz nju primati dodatak od 27 posto obiteljske mirovine, odnosno od oko 21 posto mirovine preminulog

partnera. U projektu će taj dodatak iznositi 500 kuna, a maksimalni iznos limitiran je na 6212 kuna.

U proceduri su trenutno izmjene još tri zakona iz područja mirovinskog sustava: Zakon o obveznim mirovinskim fondovima, Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima i Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima. Predlagatelj navodi da se izmjenama sva tri zakona pokušava ići in favorem korisnika mirovina na način da sustav bude protočniji i da se dionicima omoguće fleksibilnija ulaganja (npr. proširuju se klase imovine u koje fondovi i društva mogu ulagati), a sve s ciljem povećanja prinosa i osiguravanja većih iznosa mirovina.

Krajem godine s radom je započela i radna skupina za analizu stanja mirovinskog sustava. Osnivanje predmetne radne skupine dio je reformskih mjer predviđenih Nacionalnim planom oporavka i otpornosti 2021.-2026., a zadatak joj je napraviti detaljnu i cjelovitu analizu hrvatskog mirovinskog sustava kao podlogu za buduće promjene i unaprjeđenje mirovinskog sustava kroz povećanje adekvatnosti mirovina.

IZ RADA GOSPODARSKO-SOCIJALNOG VIJEĆA

Na 246. i 247. sjednici GSV-a, održanima u lipnju i srpnju 2022. godine, predstavnici Vlade RH i socijalnih partnera raspravljali su o reformi visokog obrazovanja, provedbi mjeru Vlade RH za ublažavanje cijena energenata, utjecaju povećanih troškova sirovina i materijala za proizvodnju i pripremu hrane, godišnjem izvješću o radu Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za 2021. godinu te o energetskoj politici i mjerama za ublažavanje inflatornih pritisaka na razini Europske unije. U razdoblju od rujna do prosinca 2022. održane su četiri sjednice Gospodarsko socijalnog vijeća. Na 248. (dopisnoj) sjednici, održanoj 14. rujna 2022. imenovani su predstavnici socijalnih partnera u Upravno vijeće Središnjeg registra osiguranika (REGOS). Na 249. sjednici, održanoj 3. listopada 2022. raspravljalo se o novom paketu mjeru Vlade RH za ublažavanje inflatornih učinaka i cijena energenata te o Nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu. Na 250. sjednici, održanoj 28. studenoga 2022. [prezentiran je Državni proračun Republike Hrvatske za 2023. i projekcije za 2024. i 2025. godinu](#), a raspravljalo se i o zakonodavnom okviru za uređenje rada nedjeljom te o planiranoj reformi zdravstva. Na 251. sjednici, održanoj 19. prosinca 2022., na kojoj je sudjelovao i premjer Plenković, analizirana je protekla godina te je obavljena uobičajena godišnja rotacija na mjestu predsjednika i dopredsjednika GSV-a. **Predsjedavanje GSV-om u 2023. godini preuzeila je Hrvatska udruga poslodavaca.** Za predsjednika GSV-a imenovan je Ivan Mišetić (HUP), a za dopredsjednike ministar rada,

mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Marin Piletić (Vlada RH) i predsjednik Saveza samostalnih sindikata Hrvatske, Mladen Novosel (sindikalne središnjice).

JESENSKI PAKET MJERA VLADE RH ZA ZAŠTITU KUĆANSTAVA I GOSPODARSTVA OD RASTA CIJENA

Kroz rad GSV-a Vlada RH prezentirala je i komentirala sa socijalnim partnerima mjeru koje je pripremala radi rasta cijena energenata i ublažavanja utjecaja inflacije na financije građanstva i gospodarstva. Tako je na sjednici u listopadu GSV primio na znanje i informaciju o „[jesenskom paketu mjeru](#)“ vrijednom 21 milijardu kuna. Paket je sažet kroz 21 točku i sadrži slijedeće mjeru:

Ublažavanje rasta cijena električne energije za kućanstva – ograničena cijena – po prosječnoj cijeni od 59 eura za MWh za polugodišnju potrošnju do 2.500 kWh, mjeru je fiksirana na razdoblje od 1. listopada do 31. ožujka 2023. **Ublažavanje rasta cijena električne energije za javni i neprofitni sektor – rekategorizacija kategorija kućanstvo i poduzetništvo** – niz subjekata se ne može tretirati kao da su gospodarski subjekti – odnosi se na dječje vrtiće, škole, fakultete, knjižnice, muzeje, bolnice, zdravstvene ustanove, domove za starije i nemoćne, udruge, vjerske zajednice, općine, gradove i županije. Svima njima osigurava se jeftinija električna energija u visini univerzalne usluge za kućanstvo s prosječnom cijenom od 62 eura po MWh. Vrijedi od 1. listopada do 31. ožujka 2023. **Ublažavanje rasta cijena električne energije za poduzetnike – isto gradacija. Cijene plina za kućanstva – još po mjeri iz travnja** - smanjen PDV s 25 na 5% od 1. travnja 2022 do 31. ožujka 2023., a trajno na 13%. **Ograničenje cijena topilinske energije – neće se promijeniti do kraja ogrjevne sezone.** Osigurane dodatne količine drva po povoljnim cijenama i snižavanje cijena plina u bocama na 13,94 kn po kilogramu – 2,12kn jeftinije nego prije Paketa. **Poticanje zelene tranzicije** - uvođenje novih energetski štedljivih tehnologija te ulaganje u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. **Ograničenje cijena osnovnih prehrambenih namirnica** – limitiranje cijena određenih proizvoda; ulja, trajnog mlijeka s 2,8% mliječne masti, brašna, šećera, cijelog pileteta, svinjske vratine i lopatice, miješanog mljevenog mesa.

Povećanje iznosa s 400 na 500 kn **i broja korisnika socijalnih naknada** sa 65 na 70 tisuća, a korisnicima zajamčene minimalne naknade osigurat će se trošak stanovanja, komunalne naknade, grijanja i vodne usluge do 31. ožujka 2023.

Jednokratna naknada za umirovljenike – jednokratna naknada za 690 tisuća umirovljenika s mirovinom do

4.360 kuna u iznosima od 400 do 1.200 kn ovisno o visini mirovine. Od 1. siječnja 2023. povećat će se najniža mirovina za 3 posto.

Potpore nezaposlenima i zapošljavanje žena - nezaposlenima isplata mjesecnog novčanog primanja od 250 kuna za listopad, studeni i prosinac. Udvostručuju se sredstva za program zapošljavanja žena „Zaželi“ te će se iznaći dodatnih 245 milijuna kuna i zaposliti dodatno skoro 5.000 žena koje će skrbiti za gotovo 30 tisuća starijih i nemoćnih osoba. **Isplata posebnog novčanog primanja za korisnike dječjeg doplatka, jednokratno** - Obitelji s jednim djetetom dobit će 300 kuna, s dvoje djece 500 kuna, s troje djece 700 kuna, s četvero djece 900 kuna te s petero i više djece 1.100 kuna.

Potpore studentima - povećanje broja i iznosa stipendija te neoporezivog iznosa primitka za učenike i studente koji rade. Potpore studentskim centrima kako bi cijena obroka od 6,50 kuna ostala nepromijenjena. **Potpore poljoprivrednicima** - radi porasta troškova i zbog suše. **Potpore ribarima** uzbajivačima i prerađivačima u sektoru ribarstva i akvakulture. **Potpore za zaposlene osobe – povećanje neoporezivog primitka – nagrada, dara za djecu, naknade za prehranu i korištenje privatnog automobila u službene svrhe.** **Potpore javnom prijevozu putnika** - 1,47 kuna po litri dizela. **Energetska učinkovitost** kuća i višestambenih zgrada – izvodit će se radovi na unaprijeđenju toplinske vanjske ovojnica, ugradnji modernih energetskih sustava, povećanju potresne i požarne otpornosti, pristupačnosti osobama s invaliditetom te punionicama za električne automobile. **Poticanje izgradnje sunčanih elektrana –** poticaji za ugradnju toplinskih stanica i solarnih ploča, ukida se PDV na isporuku solarnih ploča do 31.3.2023. **Mjere HBOR-a – povoljniji uvjeti** kredita i jamstva za poduzetnike. Dodatni porez na dobit koja je posebno narasla u vremenu krize radi pravedne raspodjele tereta krize, u svojstvu solidarnog doprinosa iz kojeg će se kreirati nove mjere namijenjene krajnjim kupcima energije, osobito ranjivim kućanstvima. Platit će se jednokratno u 2022. po stopi od 33%, a odnosi se na sve obveznike poreza na dobit koji su ostvarili ukupni prihod veći od 300 milijuna kuna i uz to ostvarili oporezivi dobitak u 2022. koji je veći za 20 % u odnosu na prosjek oporezivog dobitka u posljednja četiri porezna razdoblja (2018.–2021.), neovisno o djelatnosti koju porezni obveznik obavlja. Uz ove kriterije propisani su i neki izuzetci i olakšice kojima će se ipak smanjiti broj obveznika tog poreza. Zakon o dodatnom porezu na dobit usvojen je u Saboru RH 16. prosinca 2022.

ZAKON O DODATNOM POREZU NA DOBIT

Dodatni porez na dobit predstavlja mjeru preraspodjele kojom bi se osiguralo da porezni obveznici - poduzetnici koji su ostvarili dodatnu dobit proporcionalno doprinose ublažavanju negativnih okolnosti kod najugroženijih građana. Cilj ove mjere je da se, u visini prikupljenih sredstava od dodatnog poreza na dobit u 2023. godini, izradi novi paket mjera kao nastavak do sada donesenih mjera koje su bile u značajnim iznosima usmjerene na prevladavanje energetske krize tijekom zimskog perioda 2022. i 2023. godine. Prikupljena sredstva će u prvom redu biti namijenjena za finansijske potpore krajnjim kupcima energije, osobito ranjivim kućanstvima, kako bi se ublažili učinci visokih cijena energije i drugih proizvoda - dodatni porez na dobit ima element solidarnog doprinosa. [Zakonom o dodatnom porezu na dobit](#) propisuje se da su obveznici ovog dodatnog poreza oni obveznici poreza na dobit, koji nakon završetka poreznog razdoblja iz 2022. godine ispune dva uvjeta: 1. ostvare prihode veće od 300.000.000,00 kuna (izabrani kriterij prihoda je jedan od kriterija iz Zakona o računovodstvu koji poduzetnike odnosno obveznike poreza na dobit, razvrstava u velike poduzetnike); 2. utvrde oporezivu dobit za 2022. godinu u iznosu većem za 20% u odnosu na prosjek oporezive dobiti iz četiri prethodna porezna razdoblja (razdobljima od 2018. do 2021. godine). Dodatni porez na dobit plaća se na utvrđenu poreznu osnovicu po stopi od 33%. Ovim Zakonom implementira se provedba Poglavlja III. Uredbe Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije te donosi mjeru preraspodjele, kojom bi se osiguralo da porezni obveznici poduzetnici koji su ostvarili dodatnu dobit proporcionalno doprinose ublažavanju negativnih okolnosti kod najugroženijih građana. Plaćanje solidarnog doprinosa koji je propisan gore navedenom Uredbom obuhvaća samo dio energetskog sektora (djelatnosti vađenja, rudarenja, rafiniranja nafte ili proizvodnje proizvoda koksnih peći, ako od te djelatnosti ostvaruju minimalno 75% prometa) te u tom slučaju obveznik plaćanja solidarnog doprinosa nije istovremeno i obveznik plaćanja dodatnog poreza na dobit.

Procjenjuje se da će se ovim dodatnim porezom na dobit ostvariti dodatni prihodi državnog proračuna u iznosu od 1,5 milijardi kuna. Radi osobito opravdanih državnih razloga, a uzimajući u obzir da se utvrđivanje dodatnog poreza na dobit i solidarnog doprinosa odnosi na porezno razdoblje 2022. godine, za koje se Prijave poreza na dobit podnose od 1. siječnja 2023. godine, predloženo je da se Zakon donese po hitnom postupku. Slijedom navedenog, dana 12. prosinca 2022. godine na 13. sjednici Hrvatskog sabora prihvaćena je

primjena hitnog postupka, a Zakon je usvojen na 14., izvanrednoj sjednici, 16. prosinca 2022. godine.

ZAKON O SUZBIJANJU NEPRIJAVLJENOGA RADA

Predstavnici Matice sudjelovali su u izradi propisa kojim će se u Hrvatskoj po prvi puta zakonom regulirati suzbijanje neprijavljenog rada. Donošenje posebnog zakona jedna je od mjera iz [Nacionalnog programa za suzbijanje neprijavljenog rada u Republici Hrvatskoj 2021.-2024.](#) Kolokvijalno poznat kao rad na crno, neprijavljeni rad negativno utječe na razvoj ukupnog gospodarstva budući da uskraćuje državu za pripadajuća javna davanja, a radnika za odgovarajući dohodak, pravo na mirovinski staž i osiguranje drugih radničkih prava. S druge strane, obavljanje neprijavljenog rada i primanje plaće „na ruke“, odnosno bez uplate javnih davanja, otvara mogućnost istodobnog korištenja raznih naknada (naknade iz sustava socijalne sigurnosti, naknada za nezaposlene i sl.), čime se nanosi šteta državnom proračunu, ali oštećuje i osobe kojima su te naknade stvarno potrebne. Neprijavljeni rad nerijetko podrazumijeva i nezadovoljavajuće uvjete rada, uključujući izloženost rizicima po zdravlje i sigurnost, nedostatnu socijalnu zaštitu te ograničene mogućnosti za stručnim usavršavanjem, razvojem i napredovanjem. Istovremeno, ukoliko osoba nije u statusu radnika nema ravnopravan položaj s ostalim zaposlenicima u pogledu mogućnosti sudjelovanja radnika o odlučivanju i sindikalnom udruživanju.

Neprijavljeni rad u užem smislu Zakonom o suzbijanju neprijavljenog rada se definira kao nepostojanje prijave na obvezna osiguranja, dok su u širem smislu to situacije u kojima radnik ima formalno zasnovan radni odnos, ali se dio rada koji obavlja ne evidentira i ne plaća. Važno pitanje koje se uređuje Zakonom odnosi se na prijelaz iz neprijavljenog u prijavljeni rad. Naime, zakonodavac ne želi samo kazniti poslodavca već osigurati da će radnik, koji nije bio prijavljen, ostvariti svoja prava iz radnog odnosa. U tom smislu, propisuje se postupanje inspekcijskih tijela, a nastavno na inspekcijsko postupanje uređuju se obveze nadležnih tijela za uspostavu obveznog mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te tijela za obračun i naplatu javnih davanja. Zakon predviđa uspostavu jedinstvene elektroničke evidencije rada za radnike te samozaposlene i druge osobe koje rade putem digitalnih platformi te objavu prekršitelja (tzv. crna lista) i objavu poslodavaca koji posluju u skladu sa zakonom (tzv. bijela lista). Zakonom su obuhvaćeni i podgovaratelji, na način da poslodavac koji je ugovorio posao ima odgovornost i za

one radnike koje je angažirao onaj kome je povjerio obavljanje određenog dijela posla.

[Zakon o suzbijanju neprijavljenog rada](#) usvojen je 16. prosinca 2022. godine i na snagu stupa 1. siječnja 2023. godine (osim dijela oko regulacije platformskog rada koji stupa na snagu 1. siječnja 2024. godine). Donošenje ovakvog Zakona svakako je dobro došlo, no njegovu primjenu trebaju slijediti i mjere kojima će se riješiti problem nedostatka kadrova u području inspekcije nadležne za radne odnose i zaštitu na radu, na koji Matica, zajedno s drugim sindikalnim središnjicama, godinama upozorava, jer je bez rješavanja tog problema teško očekivati potpunu i efikasnu primjenu Zakona.

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNI ZAKONA O TRGOVINI

Nastavno na provedenu javnu raspravu iz srpnja 2021. godine vezano uz izmjene i dopune Zakona o trgovini, [Prijedlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini](#) konačno je ušao u saborsku proceduru te je na izvanrednoj sjednici Hrvatskog sabora 16. prosinca 2022. godine donesen zaključak da se prihvata Prijedlog zakona, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni su predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

Nacrtom prijedloga Zakona uređuju se u bitnome dva pitanja. Prvo pitanje odnosi se na institut nastavka obavljanja djelatnosti trgovine bez izdavanja novog rješenja o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti trgovine, a koji ima za cilj administrativno i troškovno rasterećenje za trgovce. Drugo pitanje tiče se radnog vremena trgovina čiji je cilj omogućavanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života hrvatskih građana, uz uvažavanje potreba gospodarstva. Predložena je izmjena na način da radno vrijeme prodajnih objekata određuje trgovac raspolažući maksimalnim iznosom fonda od 90 sati koje raspoređuje u razdobljima od ponедjeljka do subote. **Kao opće pravilo određuje se da su prodajni objekti zatvoreni nedjeljom i u dane blagdana** s tim da Vlada može odlukom odrediti prodajne objekte koji su dužni raditi u dane blagdana u skladu s posebnim propisom. Uvažavajući potrebe pojedinih turističkih regija, kao i potrebu trgovca za drugaćijom regulacijom radnog vremena u određenim dijelovima godine, određuje se iznimka od općeg pravila na način da 16 nedjelja može biti radno po izboru trgovca. Za potrebe radne nedjelje trgovac ostvaruje dodatnih 15 sati što predstavlja ukupni fond od 105 sati tjedno od ponedjeljka do nedjelje, a njihov će raspored utvrditi sam trgovac. Nadalje, predviđene su i iznimke od općeg pravila neradne nedjelje i dana blagdana, a prema predlagatelju odnose se na situacije u kojima je potrebno osigurati kontinuiranu opskrbu

stanovništva, neprekinutu javnu uslugu ili uzeti u obzir rad onih objekata koji uobičajeno rade nedjeljom i blagdanima zbog specifičnosti potreba potrošača, pa je tako određeno da se ovo opće pravilo neradne nedjelje i dana blagdana ne primjenjuje na prodajne objekte koji se nalaze unutar ili su sastavni dio cjeline željezničkih i autobusnih kolodvora, zračnih luka, luka otvorenih za javni promet, luka unutarnje plovidbe brodova, zrakoplova i trajekata za prijevoz osoba i vozila, benzinskih postaja, bolnica, hotela, prostora kulturnih i vjerskih ustanova te drugih subjekata u kulturi, muzeja, centara za posjetitelje odnosno interpretacijskih centara, nautičkih marina, kampova, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te proglašenih zaštićenih područja prirode u skladu s posebnim propisima. Konačno, predlaže se da se ovo opće pravilo ne primjenjuje i na otkup primarnih poljoprivrednih proizvoda, prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda na štandovima i klupama na tržnicama na malo i prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda na štandovima i klupama na tržnicama na veliko, prigodnu prodaju na sajmovima i javnim manifestacijama, prodaju putem automata i prodaju na daljinu. Prema Prijedlogu zakona distribucija tiska putem kioska kao posebnog oblika prodaje izvan prodavaonica te specijalizirane prodavaonice za prodaju kruha i pekarskih proizvoda mogu biti otvorene nedjeljom i blagdanom u vremenu od 7:00 sati do 13:00 sati.

Nacrt prijedloga Zakona bio je predmet rasprave i na Povjerenstvu za zakonodavstvo, kolektivne pregovore i zaštitu prava na kojem su sudjelovale i predstavnice Matice te je Matica hrvatskih sindikata zajedno sa Savezom samostalnih sindikata Hrvatske podržala donošenje Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini.

DIREKTIVA O PRIMJERENIM MINIMALNIM PLAĆAMA

Nastavno na otvaranje pregovora s Europskim vijećem o Prijedlogu Direktive o primjerenum minimalnim plaćama, Europski parlament je 14. rujna 2022. godine s uvjerljivom većinom od 505 zastupnika za, 92 protiv i 44 suzdržana, izglasao [Direktivu o primjerenum minimalnim plaćama](#). Cilj Direktive je osigurati primjerenu razinu minimalnih plaća u svim državama članicama, ali i, što je za sindikate posebno važno, potaknuti kolektivno pregovaranje i povećanje pokrivenosti radnika kolektivnim ugovorima. Države članice koje u svom zakonodavstvu imaju definirane minimalne plaće, trebale bi se u njihovom određivanju voditi kriterijima kupovne moći, opće razine plaća i njihove raspodjele, stope rasta plaća i trendovima produktivnosti, s ciljem da minimalna plaća ne bude niža od 60 posto medijalne,

odnosno 50 posto prosječne plaće. Radi se o smjernici koja nije pravno obvezujuća, ali bi svejedno trebala imati značajan učinak. Države članice morat će promicati kolektivno pregovaranje i povećanje broja radnika koji su njima pokriveni. Zemlje u kojima je pokrivenost kolektivnim pregovorima ispod 80 posto, morat će, u suradnji sa socijalnim partnerima, izraditi akcijski plan za poticanje kolektivnog pregovaranja. Jačat će se uključenost sindikata u određivanje i ažuriranje zakonom propisanih minimalnih plaća, a tvrtke koje sudjeluju u javnim nabavama će morati poštivati pravo na organiziranje i kolektivno pregovaranje u skladu s Konvencijama MOR-a 87 i 98. Posljednji korak ovog dvogodišnjeg procesa bila je potvrda Direktive od strane Europske komisije u listopadu ove godine. Direktiva je stupila na snagu 14. studenog 2022. godine, dvadeseti dan od objave u službenom listu Europske unije L 275/33 od 25. listopada 2022. godine. Države članice imaju dvije godine za implementaciju Direktive. Rok za donošenje mjera potrebnih radi usklađivanja s ovom Direktivom je 15. studenog 2024. godine.

Vlada Republike Hrvatske je 19. listopada 2022. godine donijela [Uredbu o visini minimalne plaće](#) koja stupa na snagu 1. siječnja 2023. godine, a kojom se visina minimalne plaće za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. godine utvrđuje u bruto iznosu od 700,00 eura (5.274,15 kn), odnosno 560,00 eura neto (4.219,32 kn). Ovime će minimalna plaća u RH iznositi 51,32 posto prosječne bruto plaće i 62,14 posto bruto medijalne plaće za srpanj ove godine.

IZMJENE ZAKONA O RODILJNIM I RODITELJSKIM POTPORAMA

[Zakon o rodiljnim i roditeljskim potporama](#) temeljni je propis kojim se uređuju prava roditelja i njemu izjednačenih osoba koje se brinu o djetetu na vremenske i novčane potpore te uvjeti i način njihova ostvarivanja i financiranja. Njegove najnovije [izmjene i dopune](#) stupile su na snagu 1. kolovoza 2022. godine, a predstavnici Matice sudjelovali su u radu radne skupine koja je pripremila te izmjene. Izmjenama je u Zakon transponirana EU Direktiva o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi. Najznačajnija promjena je uvođenje prava na plaćeni očinski dopust, novog prava u sustavu rodiljnih i roditeljskih potpora čija je svrha omogućiti veću uključenost očeva u skrb o djeci od najranije dobi djeteta i povećati broj očeva koji koriste roditeljski dopust, s ciljem usklađivanja privatnog i poslovnog života, a što proizlazi iz odredbi Direktive. Prema Zakonu, zaposleni ili samozaposleni otac ima pravo nakon rođenja djeteta na očinski dopust u neprekidnom trajanju, ovisno o broju rođene djece: 10 radnih dana za

jedno dijete odnosno 15 radnih dana u slučaju rođenja blizanaca, trojki ili istodobnog rođenja više djece. Pravo na očinski dopust je neprenosivo i otac ga može koristiti neovisno o radnopravnom statusu majke. Očinski dopust može se koristiti do navršenih šest mjeseci života djeteta. Za vrijeme korištenja prava na očinski dopust naknada plaće iznosi 100 % od osnovice za naknadu plaće utvrđene prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Izmjenama i dopunama Zakona povećan je maksimalni iznos naknade plaće koja se isplaćuje za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta za zaposlene i samozaposlene roditelje s dosadašnjih 5.654,20 kuna (170 % proračunske osnovice) na 7.500,13 kuna (225,5 % proračunske osnovice). Povećana je i visina naknade plaće za vrijeme korištenja prava na roditeljski dopust zaposlenog ili samozaposlenog roditelja kao prava na rad s polovicom punoga radnog vremena, s dosadašnjih 2.328,20 kuna (70 % proračunske osnovice) na 3.658,60 kuna (110 % proračunske osnovice). Jasnije je propisano pravo zaposlenog ili samozaposlenog roditelja na roditeljski dopust, koje pravo roditelj koristi nakon navršenih šest mjeseci života djeteta i može se koristiti do osme godine života djeteta. Pravo na roditeljski dopust u pravilu koriste oba roditelja, svaki u trajanju od četiri ili 15 mjeseci. Sukladno Direktivi, propisano je neprenosivo razdoblje roditeljskog dopusta u trajanju od dva mjeseca. Radi veće fleksibilnosti korištenja prava na roditeljski dopust izmjenama Zakona roditeljima je omogućeno da svoja prava temeljem dogovora mogu koristiti ne samo pojedinačno nego i istodobno ili naizmjenično. Po prvi puta Zakonom su propisani uvjeti korištenja prava na roditeljski dopust u slučajevima u kojima dijete zaposlenim ili samozaposlenim roditeljima nije isto po redu rođenja, na način da svaki roditelj može koristiti roditeljski dopust u polovici njegovog propisanog trajanja prema redu rođenja djeteta za koje se predmetno pravo koristi.

Budući da je nakon usvajanja izmjena i dopuna Zakona (kojim je on usklađen s odredbama Direktive) ostalo još mnogih otvorenih pitanja iz sustava rodiljnih i roditeljskih potpora, radna skupina nastavila je s radom. Nacrt novog Zakona o rodiljnim i roditeljskim potporama upućen je u hitnu saborsku proceduru početkom prosinca 2022. godine, uz obrazloženje da se radi o odredbama iz područja obiteljske i pronatalitete politike te zbog stvaranja povoljnijeg okruženja i finansijskih uvjeta za obitelji s novorođenom djecom. Prema predloženom rješenju, sa 70 % proračunske osnovice mjesečno (2.328,20 kuna) na 125 % proračunske osnovice (4.157,50 kuna) povećavaju se iznosi novčane potpore za zaposlene i samozaposlene roditelje djeteta s težim smetnjama u razvoju za vrijeme

korištenja prava na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života te naknada za vrijeme korištenja prava na rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta. Povećavaju se i novčane potpore zaposlenih i samozaposlenih roditelja koji koriste roditeljski dopust u trajanju od 30 mjeseci, za rođene blizance, treće i svako sljedeće dijete, odnosno korisnika koji koriste roditeljski dopust u preostalom dijelu roditeljskog dopusta (nakon proteka prvih 6, odnosno 8 mjeseci roditeljskog dopusta), na način da se naknada za ovu skupinu korisnika povećava na 125 % proračunske osnovice (4.175,50 kuna). Izmjenama Zakona uredit će se situacije kada tijekom korištenja prava na rodiljni ili roditeljski dopust korisniku prestane radni odnos te uesti nova prava na dopust drugog posvojitelja i udomiteljski dopust. Izmjene i dopune Zakona o rodiljnim i roditeljskim potporama stupit će na snagu 1. siječnja 2023. godine.

ZAVRŠENO PROGRAMIRANJE NOVIH OPERATIVNIH PROGRAMA

Predstavnici Matice bili su uključeni u rad pet radnih skupina za izradu programskih dokumenata za finansijsko razdoblje Europske unije 2021. – 2027. godine, čiji je zadatok bio izrada sadržaja mogućih ulaganja za financiranje iz Europskog socijalnog fonda plus, Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda i Fonda za pravednu tranziciju. Operativni programi u kojima se detaljno opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti preduvjet su korištenja sredstava iz EU fondova.

Nakon usvajanja Sporazuma o partnerstvu, Europska komisija odobrila je najveći razvojni Program unutar Kohezijske politike – Program Konkurentnost i kohezija (koji će se financirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda) te Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. (koji će se financirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Fonda za pravednu tranziciju).

U listopadu 2022. Europska komisija usvojila je i Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027., koji će se financirati iz Europskog socijalnog fonda plus u ukupnoj vrijednosti oko 2,27 milijardi eura. Program Učinkoviti ljudski potencijali predviđa značajna ulaganja u četiri ključna područja: zapošljavanje, obrazovanje, socijalno uključivanje te zdravstvenu i dugotrajnu skrb. U odnosu na razdoblje 2014. – 2020., nastaviti će se financirati uspješni projekti kao što su mjere aktivne politike zapošljavanja, rad pomoćnika u nastavi za učenike s teškoćama, rad osobnih asistenata za osobe s invaliditetom, stipendija za studente iz ranjivih skupina. Ulagat će se u vrtiće, specijalizacije za liječnike i usavršavanje medicinskog osoblja, proces

deinstitucionalizacije i transformacije, a osigurat će se i školska prehrana za ranjivu djecu kao i podjele hrane i materijalne pomoći. Od novih ulaganja kroz ESF+ program financirat će se uvođenje finansijskih instrumenata za mikro i male poduzetnike te društvena poduzeća, ciljano ulaganje u podršku za uvođenje cjelodnevne škole, besplatnu pomoć u učenju i izvanškolske aktivnosti za djecu u riziku od siromaštva te ulaganja u dugotrajnu skrb. Posebna pozornost će se posvetiti ulaganju u one vještine koje su potrebne za tržište rada kroz financiranje mjera obrazovanja za 75 tisuća zaposlenih i nezaposlenih osoba.

Za jačanje kapaciteta organizacija civilnoga društva kroz Program Učinkoviti ljudski potencijali osigurano je ukupno 54 milijuna eura dok je dodatnih **10 milijuna eura osigurano za jačanje kapaciteta socijalnih partnera**. Uključenost socijalnih partnera u proces programiranja na nacionalnoj razini, ne samo kroz radne skupine već i kroz kontinuirani dijalog s nadležnim ministarstvima o potrebama i prioritetima sindikata, svakako je doprinijela dobroj poziciji socijalnih partnera u strukturi novog operativnog programa ESF+. Obzirom na iskustva, kapacitete i potrebe organizacija civilnog društva, važno je da smo u ukupnim financijama osiguranim za civilno društvo uspjeli dogоворити dio namijenjen isključivo socijalnim partnerima.

Matica će u narednom finansijskom razdoblju imati svog predstavnika u dva odbora za praćenje provedbe operativnih programa: Odboru za praćenje provedbe Programa Učinkoviti ljudski potencijali (kao i u prethodnom finansijskom razdoblju) i Odboru za praćenje provedbe Programa Konkurentnost i kohezija i Integriranog teritorijalnog programa.

110. ZASJEDANJE MEĐUNARODNE KONFERENCIJE RADA

Od 27. svibnja do 11. lipnja 2022. godine u Ženevi je održana 110. Međunarodna konferencija rada na kojoj je sudjelovalo i tripartitno izaslanstvo Vlade RH. Međunarodna konferencija rada poznata kao svjetski parlament rada, najveće je svjetsko okupljanje posvećeno svijetu rada, a na kojem sudjeluju predstavnici vlada, sindikata i poslodavaca iz 187 država članica Međunarodne organizacije rada. Prema pravilima MOR-a, svaka država članica dužna je imenovati svoju delegaciju koja će je predstavljati na zasjedanju Međunarodne konferencije rada. Uzimajući u obzir ograničenjima u pojedinim državama članicama MOR-a uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 i prostorno ograničenje za sastanke u Ženevi zbog radova na renoviranju konferencijskih objekata Ujedinjenih naroda, Konferencija se ove godine održala u obliku koji je kombinirao sudjelovanje na virtualnim

sastancima i osobno prisustvo tripartitnih izaslanstava na raznim odborima. Sindikalne središnjice u Ženevi je predstavljala Ivana Šepak-Robić (MHS), dok je Katarina Rumora (NHS) Konferenciju pratila online.

Na ovogodišnjoj Konferenciji raspravljaljao se o mogućoj izmjeni Deklaracije MOR-a o temeljnim načelima i pravima na radu iz 1998. godine, s ciljem da se u predmetnu Deklaraciju kao temeljno pravo uvrsti i zaštita na radu. Rezultat rada Odbora je [Rezolucija o uključivanju sigurnog i zdravog radnog okruženja u okvir temeljnih načela i prava na radu MOR-a](#).

Održana je i [prva rasprava o novom međunarodnom standardu koji bi obuhvatio naukovanje](#). Na odborima se raspravljaljao o [dostojanstvenom radu te socijalnom i solidarnom gospodarstvu](#), kao i o [strateškom cilju zapošljavanja](#) kao dijelu praćenja mehanizama Deklaracije o socijalnoj pravdi za pravednu globalizaciju. Kao i na svakom dosadašnjem zasjedanju, [Odbor za primjenu standarda](#) bavio se najtežim kršenjima standara i konvencija Međunarodne organizacije rada.

IZ RADA EUROPSKE KONFEDERACIJE SINDIKATA – ETUC

ETUC je u rujnu ove godine pokrenuo kampanju „[Okončajte krizu troškova života: Povećajte plaće, oporezujte dobit!](#)“ kojom pozivaju vlade na rješavanje krize uzrokovane inflacijom poduzimanjem hitnih mjera poput povećanja plaća, potpore obiteljima u nevolji, ograničenja cijena, oporezivanja i preraspodjele viška profita i bogatstva. Do kraja studenog su na ovu temu

organizirali [akcije](#) diljem Europe za osvješćivanje ovog pitanja – prosvjedi, predavanja, sastanci, [istraživanja](#). Europski parlament je u rujnu izglasao Direktivu o primjerenim minimalnim plaćama kojoj je cilj osigurati primjerenu razinu minimalnih plaća u svim državama članicama te potaknuti kolektivno pregovaranje i povećanje pokrivenosti radnika kolektivnim ugovorima. ETUC po ovom pitanju poziva države članice da čim prije usvoje Direktivu u praksi, a ne tek po proteku roka za usvajanje koji traje dvije godine.

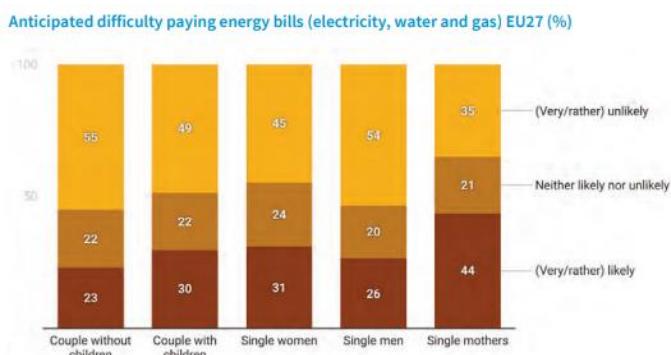
Usvajanjem smjernica Europske komisije o kolektivnom pregovaranju za samozaposlene radnike, ETUC je došao korak više u svojoj višegodišnjoj kampanji kojom traže

ovo pravo za samozaposlene, a koje im je onemogućeno u većini europskih zemalja radi pogrešne primjene pravila tržišnog natjecanja. Međunarodna organizacija rada, na Konferenciji u lipnju 2022., dvije je konvencije iz područja zdravlja i sigurnosti na radu ([C155](#) i [C187](#)) proglašila temeljnim konvencijama, što znači i temeljnim pravima radnika. Brojne europske zemlje nisu ih još ratificirale uslijed čega im je ETUC podijelio crvena i žuta upozorenja. Hrvatska je dobila žuti karton jer nije ratificirala jednu konvenciju i to C187 koja govori o promicanju kontinuiranog poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu kako bi se spriječile ozljede na radu, bolesti i smrti.

Početkom studenoga ETUC je uputio dopis predsjedniku Vlade RH Andreju Plenkoviću i ministru rada Marinu Pletiću, kojim iskazuje zabrinutost oko uvođenja tzv. agregatora prilikom reguliranja platformskog rada u nacrt prijedloga izmjena i dopuna Zakona o radu. Legalizacija "agregatora" u zakonodavstvu, navodi ETUC, samo bi dodatno zaštitiла digitalne radne platforme od njihovih obveza kao poslodavaca, a time i radnike osudila na nesiguran položaj u kojem jesu i sada te onemogućila njihovu daljnju borbu za svoja prava. Digitalne radne platforme u Hrvatskoj ne zapošljavaju radnike, već ih upućuju na obrte ili tvrtke koji se nazivaju „aggregatorima,” a koje potom s radnicima sklapaju ugovor o radu, kako takav rad ne bi bio nezakonit. Rješavanje problema uvjeta rada za radnike u digitalnim platformama također je jedan od dugotrajnih zadataka ETUC-a po čijem pitanju često djeluju.

Povodom Dana jednakih plaća, 15. studenoga, ETUC je upozorio da nova istraživanja pokazuju da su žene najčešće pogodžene rastom cijena energije zbog rodne razlike u plaćama od 13 posto.

Godinama već upozoravaju na nužnost transparentnosti plaća koja bi dovela do smanjenja jaza između plaća žena i muškaraca za isto radno mjesto, te su 2019. izdali [Rezoluciju o transparentnosti plaća prema spolu](#).

Inzistiraju da se ovo pitanje rješava na razini Europskog parlamenta.

Krajem studenoga došlo je promjene vodstva ETUC-a. Dosadašnji Glavni tajnik Luca Visentini dao je ostavku jer

je izabran za Glavnog tajnika Međunarodne konfederacije sindikata ([ITUC](#)). Na izbornoj skupštini Izvršnog odbora, održanoj 6. prosinca 2022., za novu Glavnu tajnicu ETUC-a izabrana je Esther Lynch.

NOVE POVOLJNOSTI ZA ČLANOVE SINDIKATA UDRUŽENE U MATICU

U jesen 2022. ugovoreni su novi partneri koji će svoje usluge članovima sindikata udruženih u Maticu pružiti po povoljnijim uvjetima.

[Ordinacija dentalne medicine dr. Martine Sudar](#) u Ivanić

Gradu, članovima sindikata te članovima njihove uže obitelji odobrava sljedeće popuste: za gotovinsko

plaćanje 10%

na implantate i

20% na sve

ostale usluge,

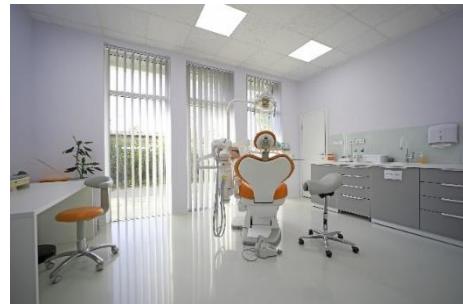
a za kartično

plaćanje 5% na

implantate te

15% na sve

ostale usluge.

Kod [Merkur osiguranja](#) članovi naših sindikata mogu ugovoriti policu dopunskog zdravstvenog osiguranja po cijeni od 52 kn koja za dob osiguranika od 61-65 godina uključuje pokriće participacije, a za dob osiguranika od 18-60 godina uz participaciju uključuje i bolničku dnevnicu i uslugu kućne njegе. Svi ugovaratelji dopunskog osiguranja mogu ostvariti i popuste na specijalističke preglede i dijagnostičke usluge do 20% te popuste kod brojnih partnera. Također, naši članovi mogu kod Merkura ugovoriti i policu osiguranja imovine uz popust od 25%. Sve ove povoljnosti odnose se i na supružnike i djecu naših članova.

Detalje ovih i svih ostalih povoljnosti za članove sindikata Matice možete redovito pratiti na našoj web stranici u rubrici Povoljnosti.

Tajništvo Matice hrvatskih sindikata

E-mail: tajnistvo@matica-sindikata.hr

Telefon: 01/4882-335

